

Motivace a očekávání studentů prvních ročníků na MU 2009

Zpráva z průzkumu

V roce 2009 byl na Masarykově univerzitě realizováno opakované dotazníkové šetření s názvem „Motivace a očekávání studentů prvních ročníků na MU“, v němž byli osloveni studenti prvních ročníků všech devíti fakult MU. Průzkum navazuje na projekt realizovaný v roce 2007 s cílem poskytnout srovnatelná data o vývoji sledovaných ukazatelů. Design šetření se proto stejně jako v roce 2007 zaměřuje dvě základní výzkumné otázky: Jaké jsou motivace úspěšných uchazečů o studium na MU? Co studenti prvních ročníků od studia na MU očekávají?

Výzkumnou populaci tvořili posluchači prvních ročníků všech fakult MU. Zahrnuti byli jak studenti prezenčního, tak kombinovaného studia. Výběrový soubor byl konstruován vyčerpávajícím výběrem, celkem bylo prostřednictvím IS MU osloveno 10 994 studentů. Vzorek je v tomto případě tvořen samovýběrem 41,4 % studentů, kteří vyplnili dotazník.

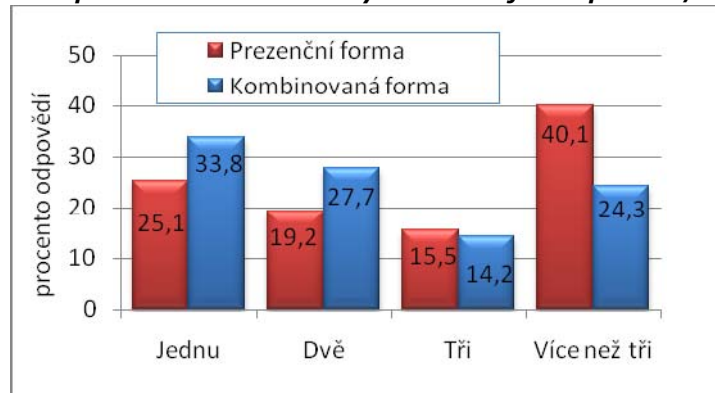
I. Okolnosti volby studia a přijetí na vysokou školu

Prvním tematickým blokem tohoto průzkumu se staly otázky spojené s procesem rozhodování studentů o volbě vysoké školy, „strategie“ podávání přihlášek i obecné důvody vedoucí k rozhodnutí věnovat se vysokoškolskému studiu.

Počty přihlášek na vysokou školu

Z hlediska počtu přihlášek lze říci, že situace směřuje ke stabilizaci, či mírnému poklesu. Ve srovnání s minulou vlnou výzkumu v celkovém podílu mírně přibýlo těch, kteří podávají jednu nebo dvě přihlášky, a ubylo lidí, kteří podávají více než tři. Příčinu můžeme hledat ve zlepšující se šanci na přijetí – ta je dána jednak navýšováním kapacit VŠ, jednak „slábnutím“ populačních ročníků v daných kohortách. V datech za rok 2009 nacházíme také významný rozdíl v počtu podaných přihlášek podle typu studia. Studenti v prezenční formě stále nejčastěji podávají 3 a více přihlášek, zatímco studenti kombinovaného studia jsou zaměřenější a vystačí nejčastěji s jednou nebo dvěma přihláškami.

Kolik přihlášek ke studiu na vysoké škole jste si podával/a?

To, na které vysoké škole nyní respondent studuje, je pak výsledkem jeho vlastních preferencí, podle nichž si podával přihlášky, a také úspěšnosti, s jakou prošel přijímacím řízením. Následující oddíl dotazníku se zaměřil právě na preference jednotlivých vysokých škol. Studenti, kteří si k přijímacímu řízení podávali více než jednu přihlášku, byli dotazováni, kterou vysokou školu měli v pořadí preferencí na prvním a kterou na druhém místě. Výsledky ukázaly, že na MU se zapisuje většina těch, pro něž byla tato univerzita první volbou (téměř shodně jako v roce 2007 plných 88 % nynějších studentů prvních ročníků preferovalo MU na prvním místě).

Která vysoká škola byla v pořadí Vašich preferencí na prvním místě?

	Prezenční forma (%)	Kombinovaná forma (%)
Masarykova univerzita	86,5	95,1
Univerzita Karlova v Praze	4,1	1,8
Univerzita Palackého v Olomouci	2,3	1,2
Vysoké učení technické v Brně	1,2	0,4
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně	1,0	0,6
ostatní univerzity	4,9	0,8

V počtu přihlášek podávaných na jednotlivé fakulty MU se již studenti kombinovaného a prezenčního studia tolik neliší. Shodně u obou skupin je nejčastější jedna podaná přihláška (64 % u prezenčních a 54 % u kombinovaných studentů). Přibližně třetina studentů volí ještě další jednu z nabídky devíti fakult MU, ale na tři a více fakult se již hlásil přibližně jen jeden z deseti prezenčních studentů a jeden z dvaceti studentů kombinovaného studia.

Motivace studentů pro vstup na vysokou školu

Rozhodnutí o podání přihlášky na vysokou školu je pro studenty významným životním momentem. Studentům přinese vysokoškolský titul v budoucnu s největší pravděpodobností výhody, jako např. vyšší plat či společenské postavení, na druhou stranu studenti za tyto výhody musí podstoupit nemalé investice v podobě náročného a několik let trvajícího studia, mnohdy znamenající také přetrvávající finanční závislost na rodičích.

Motivace a očekávání studentů 1. ročníků na MU

Studentům byla nabídnuta baterie motivů, které měli posoudit z hlediska jejich významnosti při rozhodování o vstupu na vysokou školu.

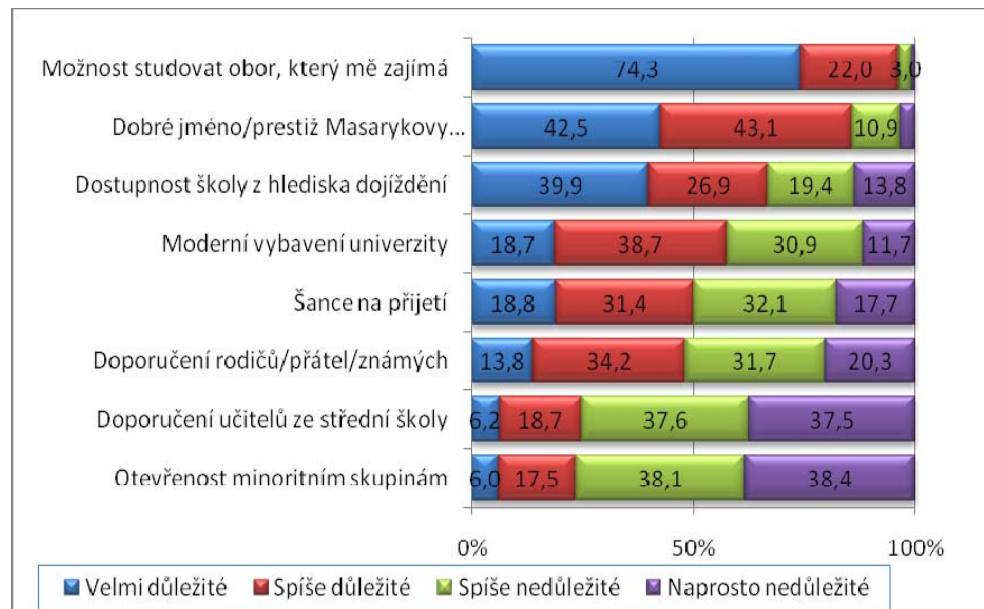
Ukazuje se, že za nejdůležitější studenti považují hlavně rozvoj svých schopností obecně i v daném oboru. Důležitou motivací je dále zisk titulu a možností dobré kariéry. Ve srovnání s rokem 2007 jsou hodnocení jednotlivých položek prakticky shodná, velmi mírný nárůst subjektivní důležitosti lze najít u instrumentálně zaměřených prvků motivace – „možnost vydělat více peněz, získat dobré postavení“. Na druhé straně jako nejméně důležité jsou vnímány motivace vnějškové a pasivní.

Faktory rozhodující pro výběr MU

Kromě faktorů, které byly pro respondenty důležité obecně pro rozhodnutí studovat na vysoké škole, zjišťoval dotazník také důvody pro volbu Masarykovy univerzity konkrétně.

Stejně jako v roce 2007 byla i v letošním šetření pro studenty nejdůležitější možnost studovat obor, který je zajímavý. Na druhém místě je pak prestiž Masarykovy univerzity, následovaná dostupností školy a jejím vybavením. Již jako méně důležité faktory se jeví šance na přijetí a také doporučení ostatních osob. Velmi malou důležitost přikládají studenti doporučením svých učitelů ze střední školy a také otevřenosti školy minoritním skupinám. Oproti roku 2007 se nijak nemění pořadí jednotlivých položek, nicméně dochází k mírným změnám v hodnocení jejich důležitosti.

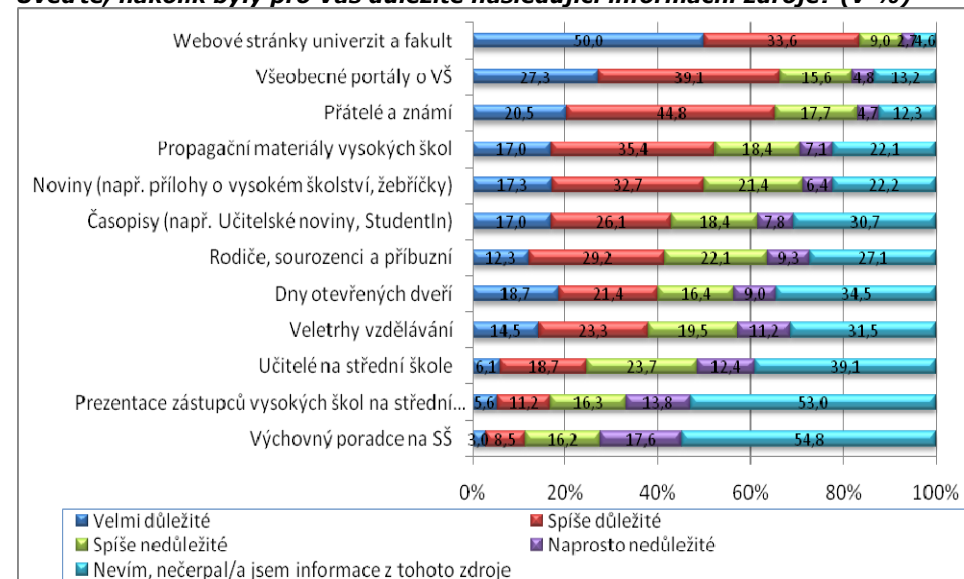
Sdělte nám, prosím, do jaké míry byly při Vašem rozhodování pro podání přihlášky právě na Masarykovu univerzitu důležité následující okolnosti (v %):

Informační zdroje

Uchazeči o studium získávají informace o možnostech studia na konkrétní vysoké škole z mnoha zdrojů. V současnosti již studenti nejčastěji čerpají informace z internetu a také tyto informace považují při rozhodování za nejdůležitější. Na prvním místě jsou to vlastní webové stránky fakult, na druhém všeobecné portály o VŠ. Na třetím místě podle důležitosti jsou přátelé a známí. To, že další tři položky opět směřují k textovým materiálům ukazuje, že studenti dávají přednost individuálnímu výběru, kdy si sami vyhledají informace (propagační materiály, noviny, časopisy). Již méně než polovina studentů přikládá důležitost informacím od rodiny, přičemž čtvrtina dotázaných uvádí, že tyto zdroje vůbec nevyužila. Přibližně třetina respondentů také nenavštívila žádné dny otevřených dveří. Nejméně využívaní jsou učitelé a výchovní poradci na SŠ.

Uved'te, nakolik byly pro Vás důležité následující informační zdroje? (v %)

II. Přejít ze střední na vysokou školu

Jako druhý tematický blok průzkumu byl zvolen proces přechodu studentů ze střední na vysokou školu.

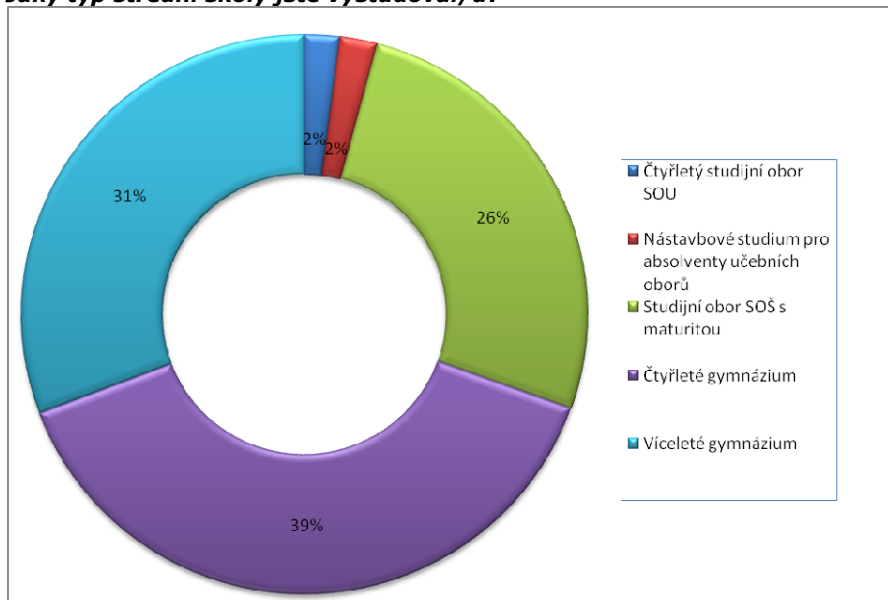
Typ vystudované střední školy

Stejně jako tomu bylo u výzkumu v roce 2007, nejvíce studentů na Masarykovu univerzitu přichází ze čtyřletých (39 %) či víceletých (31 %) gymnázií. Jedna čtvrtina (26 %) studentů prvních ročníků absolvovala na studijní obor s maturitou na střední odborné škole a pouze minimální část (4 %) studentů přešla na Masarykovu univerzitu po ukončení jiného typu středního vzdělání (čtyřletý studijní obor na středním odborném učilišti (2 %) nebo nástavbové studium pro absolventy učebních oborů (2 %).

Jaký typ střední školy jste vystudoval/a?

III. Studijní plány a očekávání

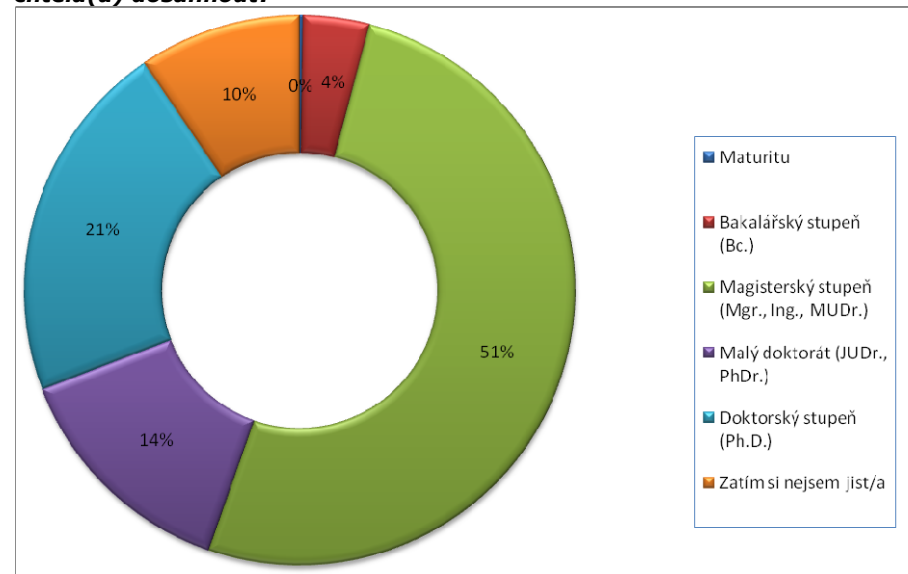
Třetí část průzkumu se zabývá studijními plány a očekáváními studentů prvních ročníků do budoucna.

Vzdělanostní aspirace

Podobně jako v roce 2007 se průzkum zabýval otázkou, jaký nejvyšší stupeň vzdělání (měřený získaným vysokoškolským titulem) plánují studenti dosáhnout. Jelikož je plánování budoucnosti z hlediska výzkumných otázek poměrně problematické, původně jednoduchá otázka byla rozdělena na dvě části - v první otázce byli studenti dotazováni na ideální situaci, tedy na aspirace neovlivněné případnými nepříznivými okolnostmi, druhá otázka pak směřovala k promyšlení různých intervenujících okolností, které by mohly vzdělávací dráhu studentů ovlivnit.

V ideálním případě (u první uvedené otázky) by pouze čtyři procenta studentů chtěla dosáhnout titulu bakalář a celá polovina studentů (51 %) prvních ročníků by chtěla ukončit své vzdělávání na magisterském stupni, tedy dosažením titulu Mgr., Ing. nebo MuDr. Takzvaný „malý doktorát“ (tituly JuDr. a PhDr.) je ideálním cílem pro čtrnáct procent studentů a další pětina by chtěla dosáhnout titulu PhD. Nejistých byla u této otázky desetina dotazovaných.

Kdyby se váš život odvíjel tak, jak chcete, jakého stupně vzdělání byste chtěla(a) dosáhnout?

Situace se však poněkud mění u otázky na realistický pohled na vzdělávací aspirace. Studentům byla položena otázka, která měla směřovat k tomu, aby zvážili, jaký stupeň vzdělání pravděpodobně dosáhnou s přihlédnutím k různým okolnostem, které je mohou v rámci jejich studia ovlivnit. Zatímco podíl studentů, kteří předpokládají získání magisterského stupně, se téměř nezměnil, velké posuny se projevily u obou stupňů doktorských a stupně bakalářského. U otázky na ideální vzdělávací dráhu odpovědělo 35 % studentů tím, že by chtěli získat některý z doktorských titulů, u otázky s přihlédnutím k okolnostem, které mohou hrát při studiu roli, předpokládá dosažení doktorského titulu pouze 13 % studentů. Naopak velký nárůst se objevil u bakalářského stupně, kde 21 % studentů (oproti 4 % u předchozí otázky) předpokládá ukončení svého vzdělávání titulem Bc.

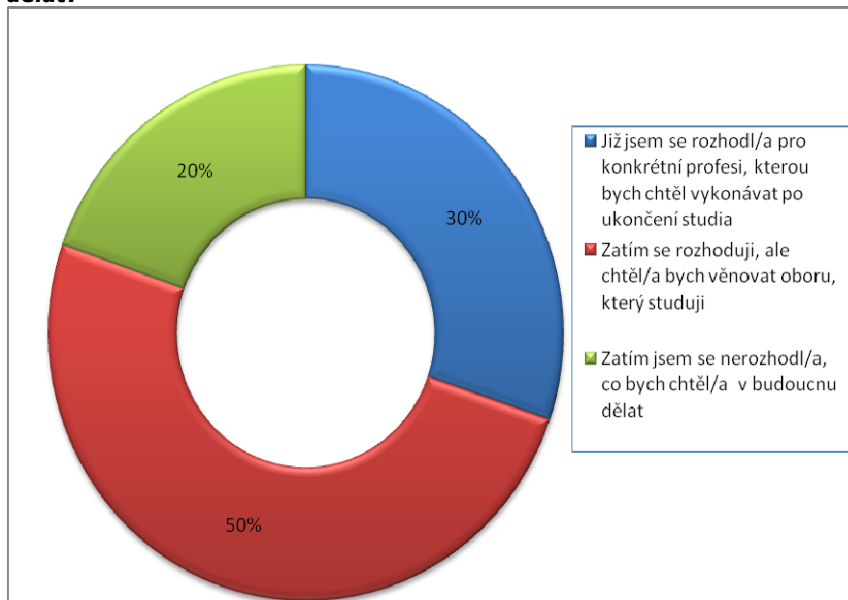
Představy o budoucím povolání

Odpovědi studentů na tuto otázku téměř kopírují výsledky předchozího šetření z roku 2007. Polovina studentů (50 %) se chce po ukončení studia věnovat oboru, který aktuálně studují, ale dosud nemají zcela jasnou konkrétní profesi. Třetina studentů (30 %) se již rozhodla pro konkrétní profesi, kterou by chtěla po ukončení studia vykonávat a zbývající pětina studentů (20 %) dosud neví, co by chtěla v budoucnu dělat. Je však zřejmé, že studenti v prvním semestru nemohou mít zcela jasno o své profesní dráze, která pro ně započne až po ukončení studií.

Která z následujících možností nejlépe vystihuje, co byste chtěl/a v budoucnu dělat?

Znalosti a dovednosti, které by si studenti prvních ročníků chtěli osvojit na MU

Dále nás zajímalo, jaké znalosti a dovednosti je podle studentů důležité si osvojit během studia na vysoké škole, což může být mimo jiné indikátorem toho, které znalosti a dovednosti studenti prvních ročníků považují za důležité pro své budoucí uplatnění. Jako nejdůležitější považují studenti opět (tzn. stejně jako v roce 2007) osvojení si praktických zkušeností a dovedností (jako důležité je označilo 96 % studentů). Na druhém místě v pořadí se objevily schopnosti argumentovat a kriticky myslet, dále schopnosti orientovat se a osvojovat si nové poznatky a komunikační dovednosti (95 %). Mezi dalšími znalostmi a dovednostmi, kterým studenti přikládají velkou důležitost, jsou též všeobecné znalosti a rozhled (94 %) samostatnost (93 %) a schopnost sebezprezentace (92 %). Nejmenší důležitost pak studenti přikládají získání počítačové gramotnosti (73 %), schopnosti týmové práce (80 %) a toleranci a uznání odlišných názorů (83 %).

Při srovnání těchto odpovědí s výsledky šetření z roku 2007 se ukazuje, že dvě první pomyslná místa v pořadí znalostí a dovedností jsou totožná a na dalších místech došlo pouze k nepatrným posunům, které se pohybují v řádu desetin procent. Obecně tedy lze konstatovat, že hodnotový žebříček studentů prvních ročníků je v tomto srovnání relativně stabilní a studenti preferují získání znalostí a dovedností při studiu na MU v téměř totožném pořadí jako v roce 2007.

Závěry

V rámci dotazování prvních ročníků MU se podařilo získat odpovědi od 4550 studentů, což představuje návratnost 41 %. Z výsledků výzkumu studentů prvních ročníků, kteří nastoupili ke studiu na Masarykově univerzitě v akademickém roce 2009/2010, vyplývají následující závěry:

- ▶ i přes narůstající konkurenci je Masarykova univerzita pro své studenty stále nejčastěji první volbou. Těch, kteří původně preferovali jinou univerzitu, ale z nějakého důvodu nastoupili nakonec ke studiu na MU, je mezi dotazovanými pouze 13 %;
- ▶ nejsilnější motivační faktory pro vysokoškolské studium jsou spojené s představou společenského úspěchu a kultivace lidského kapitálu. Naopak studenti subjektivně nepřikládají důležitost tlaku okolí, ani očekávání studentského života;
- ▶ ptáme-li se konkrétněji, jaké faktory stojí přímo za výběrem Masarykovy univerzity, nejčastěji studenti zmiňují možnost studovat obor, který je zajímavý – tedy šíří oborové nabídky. Dále je jako důležitá hodnocena prestiž univerzity;
- ▶ z hlediska důležitosti informačních zdrojů se ukazuje, že dominantní roli převzala nová média – tedy webové stránky univerzity a fakult a všeobecné internetové portály o vzdělávání, teprve po nich následují informace od přátel a známých a v tištěných médiích. Naopak minimální důležitost studenti přikládají doporučením pedagogů ze střední školy i prezentacím zástupců VŠ na středních školách;
- ▶ více než dvě třetiny studentů přicházejí na MU z gymnázií – ať už čtyřletých nebo víceletých, u kombinovaných studentů je pak situace poněkud odlišná, když téměř polovina z nich přichází studovat na MU ze středních odborných škol;
- ▶ polovina studentů MU chce dosáhnout magisterského stupně a to jak v ideální případě (pokud by se jejich život odvíjel tak, jak chtějí), tak i v případě, že realisticky zvažují různé okolnosti, které je mohou v rámci jejich studia ovlivnit. V případě realistického odhadu se u vzdělanostních aspirací studentů zvyšuje oproti ideálnímu předpokladu podíl bakalářských titulů na úkor titulů doktorských. Nejvyšší studijní ambice mají studenti Přírodovědecké fakulty, kteří v mezifakultním srovnání nejčastěji preferují získání doktorského titulu. Vzdělanostní aspirace studentů jsou podle očekávání ovlivněny vzděláním jejich rodičů, kde platí, že čím vyšší je vzdělání rodičů, tím vyšší je očekávaná úroveň dosaženého vzdělání u jejich dětí;
- ▶ třetina studentů je již rozhodnuta pro konkrétní profesi, kterou by chtěli vykonávat po ukončení studia, a pětina studentů se zatím nerozhodla, co by chtěli v budoucnu dělat. Nejjasnější představu o svém uplatnění mají studenti Lékařské a Pedagogické fakulty. Polovina studentů MU se zatím o svém uplatnění rozhoduje, ale chtějí se v budoucnu věnovat oboru, který studují;
- ▶ pokud sledujeme, jaké znalosti a dovednosti by si chtěli studenti prvních ročníků na MU získat, zjistíme, že nejvíce preferují osvojení si praktických zkušeností a dovedností, schopnosti argumentovat a kriticky myslet a také schopnost orientovat se, osvojovat si nové poznatky spolu s komunikačními dovednostmi. Je tedy zřejmé, že kromě konkrétních teoretických znalostí studovaných oborů studenti od studia na vysoké škole ve velké míře očekávají osvojení „soft skills“, které mohou využít univerzálně mimo vazby na konkrétní obor.

